

KRONIKA

Konferencijos

Lilija Duoblienė. Luckmannas gyvai: Jerevano konferenciją „Žmonių komunikacijos pokyčiai ir rizikos“ aptariant

Šių metų rugsėjo 25–27 dienomis Jerevane vyko Tomasho Luckmanno konferencija, kurioje dalyvavo ir pats Luckmannas. Šis autorius bene labiausiai cituojamas Lietuvos edukologinių magistro ir daktaro lygio mokslo darbų metodologinėje dalyje. Tikėtina, kad jis taip pat sėkmingai cituojamas ir kitų kryptių mokslo darbuose. Konferenciją organizavo Jerevano valstybinio universiteto sociologų drauge su Vokietijos akademinio bendradarbiavimo tarnyba (DAAD) ir jos viena sekcija buvo skirta švietimo problemoms aptarti. Deja, jos nebuvo šios konferencijos dėmesio centre, tačiau bendra konferencijos tema ir objektas tikrai buvo išlaikytas – visiems pranešėjams rūpėjo vienaip ar kitaip paliesti socialinės tikrovės konstravimo problemas.

Jau garbaus amžiaus, bet puikiai atrodantis, tvirto stoto, greičiau jūrininką nei sausumos gyventojų tikrovę tiriantį mokslininką primenantis sociologas T. Luckmannas skaitė pirmąjį pranešimą „Ontologinis realizmas ir socialinis tikrovės konstravimas“. Jame mokslininkas teigė, kad empiriniai mokslai negali būti ontologiškai nešališki, ir bandė parodyti, kodėl jis ginčija objektyvų realizmą. Pavyzdžiu pateikė reiškinių, kai asmuo iššoka pro langą, bet jo nevalia aiškinti gravitacijos dėsniumi. Asmens žinojimą veikia gana stiprūs veiksniai, kurie individualizuoja kiekvieną jo empirinę patirtį. Tie veiksniai yra trys: asmens subjektyvi ontologi-

nė sistema, pragmatiniai jo tikslai, socialiniai ir jau nusistovėję apibrėžimai. Deja, šie žinojimo subjektyvumą lemiantys veiksniai ilgainiui formuoja rutinišką pasaulio konstravimą, kurį labai sunku sugriauti. Profesorius ir pradėjo, ir baigė konferenciją, skaitydamas paskaitą klausytojams, studentams, svečiams.

Luckmanno mintis tęsė kiti tyrėjai, kurių pranešimai vienaip ar kitaip gali būti naudingi ir Lietuvos kontekste, nes analizuoja bendrus įvairioms tautoms dalykus ir tai daro labai drausiai. Maria Zaslavskaja iš Jerevano universiteto pabrėžė, kad empirinių tyrimų validumas labai mažai priklauso nuo metodologijos ir kur kas labiau priklauso nuo socialinio konteksto, daugybės individualių parametrų (kaip interviuotojas atrodo, koks jo akcentas ir pan.), todėl reikia permąstyti metodologijos vietą sociologijoje. Jochen Dreher, atstovaujantis Konstanco universitetui, svarstė identiteto konstravimo tęstinumo problematiką remdamasis sienos tarp Rytų ir Vakarų Vokietijos sugriovimo įvykiu ir dviejų skirtingų bendruomenių tapatumo sąveika. Hans-Bernd Brosius iš Miuncheno universiteto išskleidė atvirkščio medijų efekto fenomeną, teigdamas, kad kuo daugiau iš medijų sužinome, tuo mažesnę poveikį jos padaro, nes tarp medijų ir asmens yra tarpininkas – Kiti, kuris didelę informacijos dalį sugeria. Taip žmogus gauna pirminę informaciją, paskui sužino apkalbas – antrinę informaciją ir galiausiai tik

dalį jos atsirenka, šališkumus palikdamas sugerti vidurinėje grandyje. Jasmik Gevorgyan (Jerevano universitetas) aptarė lyčių problematiką Armėnijos visuomenėje, pabrėždama jos ypatumus, kur dominuoja „mačo“ kultas, ir atskleidė, kaip tai priklauso nuo mokymo mokykloje: berniukai mokomi būti drąsūs, didvyriai, o kita pranešėja – Anush Yeghiazaryan, skaičiusi pranešimą apie Armėnijos pagrindinį tautos didvyrį Manikonyaną, simbolių galią ir vaidmenį visuomenėje, pabrėžė, kad jie tampa svarbūs ir įgyja galią tik tada, kai juos prarandame. Taip, anot jų, nutiko ir su Araratu. Tuo tarpu Enrico Pugliese iš Romos universiteto parodė, kaip Italijoje formuojasi naujas identitetas, integruojantis atvykėlių identitetus, klausdamas ar tai nėra ideologinis identitetas?

Per tris dienas pranešimų buvo perskaityta daug, įdomių, skirtingų, labiau ar mažiau patyrusių mokslininkų, tačiau jau iš paminėtųjų galima išgirsti ne vieną žinutę, pvz: dėl metodologijos sureikšminimo: ar turėtume? Matyt, mes dar neatėjome į tą etapą edukologijoje, kai metodologija jau įgijusi tvarkos metmenis ir tradiciją ir galime pradėti ją kvestionuoti. Taigi kol kas apie tokį laisvesnį požiūrį į metodologiją galime tik pasvajoti. Nebūtų lengva įtikinti ir mūsų Lietuvos psichologus, kad kuo daugiau medijos mus informuoja, tuo mažiau mus paveikia, juoba tuo, kad tautiniai simboliai yra reikšmingi tik tada, kai jų netenkame. Šiuo metu Lietuvos šveitimas apimtas tautinio identiteto gaivinimo, panaudojant simbolius, bet jei jie simboliai tik tada, kai juos prarandame, ar tai reiškia, kad vėl tuos simbolius Lietuvoje praradome? Greičiausiai visa tai, kas buvo kalbėta Jerevane, „ne mums“ – pasakytų Lietuvos švietimo kūrėjai. O Jerevano valstybinis universitetas, kurio gyvenimo laikas kur kas trumpesnis nei Vilniaus universiteto, juoba trumpiau egzistuoja disciplinų plėtojimo tradicija (Jerevane sociologija atsirado tik praėjusio šimtmečio devintajame dešimtmetyje), labo-

ratorijos pagrindu, rašo ir pristato inovatyvius pranešimus, pateikia labai drąsias išvagas. Ar todėl, kad jų akademinę bendruomenę sudaro dažniausiai jaunesni nei 35 metų žmonės, puikiai mokantys užsienio kalbas: dar vis prisimena rusų, gerai išmano anglų ir vokiečių, daug laiko praleidžia stažuodamiesi užsienio universitetuose, perimdami modernias idėjas.

Nepaisant to, kad Jerevane dar pernelyg daug jaučiama sovietinių relikvų, atlyginimai įvairių specialybių darbuotojų ir ypač universiteto dėstytojų yra labai maži, dėstytojai turi suktis, skaitydami paskaitas ne viename universitete (tas, atrodo, mums jau po truputį tampa praeitimi), publikuojasi, daro vertimus į savo kalbą tik asmeninės iniciatyvos dėka, konferencijoje sutiktieji atsiskleidė kaip turintys akademinės elegancijos, laisvumo, nuoširdumo ir potencijos keisti gyvenimą, plėtoti mokslą. Konferencijoje nebuvo šabloniškai medijoms parengtų pranešimų: jie buvo labai individualūs, t. y. nuo tradicinio skaitymo iki įvairių schemų ir lentučių rodymo, bet vienodo pristatymo šablono jie dar neišmoko, o gal jau jo atsisakė. Kita vertus, dėstytojai jaučiasi saugūs, kad visuomet turės darbą: aukštųjų mokyklų Armenijoje, jei tikėsime jų pateikta informacija, yra arti 70. Kiekvienas jaunas žmogus jaučia pareigą įgyti diplomą, o jaunuolių tėvai stengiasi rasti pinigų vaikams išmokslinti (valstybės finansuojamų vietų palyginti nedaug, o metų mokestis už mokslą pusantro tūkstančio ir daugiau). Ties kiekviena miesto sankryža ir gatvėse būriuojasi pulkai merginų ir vaikinių su sąsiuviniais, matyt, eina į paskaitas arba iš jų. Susidaro įspūdis, tarsi eitų į vakarėlį „gliansiškai“ apsirėdę, atsipalaidavę. Tačiau pasirodo, kad iš tokio didelio pulko studentų (nes mokslas tapo masiniu dėl vidaus, o ne globalios politikos) brandinasi tikrai puikūs mokslo pasaulio specialistai ir juos pravartu pasikviesti į Lietuvą, kuri strategiškai kur kas patogesnėje padėtyje, deja, Luckmanno pasiklausyti jos mokslininkai vyksta į Jerevaną.